

Parim koor Philip Glassi muusikale

Saale Kareda meelest lisas EFK vokaalne kõrgtase kultusfilmi “Koyaanisqatsi” muusikale uue mõõtme.

Philip Glassi muusikaga filmi “Koyaanisqatsi” kontsertlinastused

Eesti Filharmoonia Kammerkoor (EFK), Philip Glass Ensemble, Põhja-Hollandi Sümfooniaorkester, dirigent Michael Riesman.
Hollandis Groningenis 22. ja 23. jaanuaril 2013.

Viltuses maailmas muutub viltus enesestmõistetavaks. **Godfrey Reggio** ja **Philip Glassi** ühisloominguna 1975–1982 sündinud esimene Qatsi trilooogia film “Koyaanisqatsi” (produtsent **Francis Ford Coppola**) toob halasamatatu teravusega esile inimkonna ennast ja oma keskkonda hävitava mõju, nihkes maailma, kus vastutustundetu biomass isegi ei ole võimaline märkama, et midagi on viltu. Tegemist on ääretult sugestiivse sünteeskunstiteosega, kus muusika ja visuaalne külg sulanduvad teineteisesse jäägitult. Filmi esitamine *live*-muusikaga lisab olulisi nüansse - teose sõnum kõnetab muusikute elava esituse kaudu kuulajat otse, võimendab valupunkte, aga loob samas ka võimaluse selle hüpnootilise lootusetuse energeetiliseks transformatsiooniks.

FILMITEADLANE JAMES MONACO on “Koyaanisqatsit” nimetanud üheks nüüdisaja viiest kõige olulisemast filmist. Eestis näidati filmi kaks korda nullindatel, 2003. aastal käis PÖF-Fi raames Tallinnas ka Philip Glass, kes on öelnud, et tunneb just eriti pärast 2001. aasta New Yorgi septembrisündmuse erilist vajadust seda filmi maailmas tutvustada.

Eesti Filharmoonia Kammerkoorile oli see projekt esimene kokkupuude Philip Glassi muusikaga. Kutsujaks Põhja-Hollandi Sümfooniaorkestri intendant **Marcel Mandos**, kes “Koyaanisqatsi” kontsertlinastuse ülikoolilinnas Groningenis korraldas. EFK-le on käesolev hooaeg väljaspool Eestit eriti rikkalik ja mitmekülgne - kontserdireisid Mehhikost Austraaliani, repertuaar nõudlikest vokaalsuurvormidest

osaluseni suurejoonelistes ooperiprojektides, nagu Wagneri “Lendav hollandlane” **Marc Minkowskiga** mitmes Euroopa riigis või Verdi “Rigoletto” ja Mozarti “Don Giovanni” festivalil Aix-en-Provence’is, ja äsja siis ka koostöö minimalismi klassiku Philip Glassi ja tema ansambliga.

Ehkki esmapilgul võiks “Koyaanisqatsi” partituuri vaadates õlgu kehitada, et mis siin siis ikka laulda, on mulje petlik. Lauljatele teeb teose raskeks spetsiifiliselt instrumentaalne vokaalikäsitus, pikad motoorse iseloomuga lõigud, lõputuna näivad kordused, mis nõuavad tugevat kontsentratsiooni, et mehaaniline masinavärk töötaks laitmatult, ning muidugi lihtsalt vastupidavust. Filmi *soundtrack*’iga võrreldes lisas EFK osalemine teose esitusele rohkem värve, vokaalosalad kõlasisid tuumakamalt, mahlakamalt, säravamalt.

Ehkki esmapilgul võiks “Koyaanisqatsi” partituuri vaadates õlgu kehitada, et mis siin siis ikka laulda, on mulje petlik.

Filharmoonia kammerkoori intensiivselt isikupärane ja värvikas tämbriväli andis teosele mõõtme, mida lihtsalt filmi vaadates ei koge - enesehävituslikku “inimvorstivabrikku” maailma sugenes tänu EFK-le sügavalt inimlik kontrapunkt, mis ka kõige lootusetumas olukorras ei lase resigneeruda.

PHILIP GLASS, KES MÄNGIS ansambli koosseisus teisel kontserdil, pööras end toolil teistpidi, kui EFK esimest korda *a cappella* sisse tuli, ning kuuldas silmanähtava naudinguga koori nii kaua, kuni pidi jätkama oma partiid. Glassi ansambli sopran **Lisa Bielawa** tuli pärast kontserti koori

juurde ja tema öeldu - et EFK on parim koor, kes eales “Koyaanisqatsi” esitusel osalenud - ei pannud üldse imestama, on ju EFK unikaalse kogemuspagasiga ja tõesti suuteline esitama väga erinevat muusikat. Ka helilooja enda tänusõnad koorile tulid südamest ja olid liigutavad.

Vastutusrikas oli koori solisti **Aarne Talviku** ülesanne, kes pidi teose alguses ja lõpus šamaani intensiivsusega esitama pikalt nn Koyaanisqatsi mantrat, balansseerides ülimaldat (suure oktavi re) nooti retsiteerides inimvõimete piiril. Kui filmi *soundtrack*’i tegemisel saab mõjuvusele ja tämbri ühtlusele kaasa aidata tehniliste vahenditega, siis Talvik suutis kahel järjekusl õhtul loitsida sama väljendusjõuliselt *live*-ettekandes puupüsti täis De Oosterporti suures saalis, mis mahutab 1150 kuulajat.

FILMIS NÄIDATAV ORAVARATTAS “lihakehade” tragöödia suurlinnades, kus inimesed on lasknud end muuta masinateks, on tõeliselt masendav. Philip Glassi muusika kõlab sellele sedavõrd hästi kaasa, et teatud kohtades hakkab tundlikumal inimesel lausa füüsiliselt halb. Võiks küsida, kas on vaja seda kõike võimendada. Kas ka täna on ikka veel nii palju unelevaid inimesi, keda peab raputama, et panna nad mõistma meiega toimuvat manipuleerimist?

“Koyaanisqatsi” tähendab hopi keeles “tasakaaluta” või “hullumeelne elu” ning film lõpebki sünge hopikeelse ettekuulutusega: “Kui kaevame pinnasest välja väärtuslikke asju, tõmbame ligi õnnetust. Kui läheneb puhastuse päev, tõmmatakse üle taeva ämblikuvõrgud. Taevast langeb tuhka täis anum, mis põletab maa ja paneb keema ookeanid.” Filmi loomise ajal tundusid need hoiatused täiesti reaalselt tulevikustsenaariumidena. Inimkonna kollektiivse teadvuse tõus on suutnud vähemasti Kolmanda maailmasõja ära hoida ning selle eest oleme muu hulgas kindlasti tänu võlgu ka Godfrey Reggiolle ja Philip Glassile.

PHILIP GLASS NAUTIS LAULJATE ESITUST: Eesti Filharmoonia Kammerkoor lisas kuulsale heliloojale muusikaga filmile “Koyaanisqatsi” sügavat inimlikkust.